

HCS D

**Human capital and social
development.**

2024 – volume 12, issue 6

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2024 – 12-jild, 6-son

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальноеразвитие
Jurnali**

12-jild, 6-son (dekabr) 2024.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Junal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023 yil 30 noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqiqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: mukhriddinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: f-m.f.n., dots. Xushvaqtoy Hakim Abdilhakovich

Kotib: PhD., dots., Korjavova Xurshida Abdulmalikovna

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

i.f.d., prof. Нехода Евгения Владимировна (Россия)

i.f.d., prof. Xolmo‘minov Shayzoq Raxmatovich (TDIU)

i.f.d., prof. Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich (SamISI)

i.f.d., prof. Muxammedov Murod Muxammedovich (SamISI)

i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich (SamDU)

i.f.d., prof. Safarov Baxodirxon Shaxriyorovich (SamDU)

i.f.d., prof. Nasimov Dilmurod Abdulloyevich (SamDU)

i.f.n., prof. Aslanova Dilbar Xasanovna (SamISI)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Kushatov Rustam Xaydarovich (SamDU)

i.f.n., dots. Porsayev Ganidjan Muxamedovich (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

i.f.n., dots. Mardanova Ashiroy Tursinboyevna (SamDU)

PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich (SamDU)

PhD, dots. Ernazarov Ortiq Eshnazarovich (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM SOHASI**RIVOJLANISHINING IJTIMOY-IQTISODIY KO‘RSATKICHLARI
DINAMIKASINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH VA TAHLIL QILISH.****O.Q.Sag‘dullayev** , **O.N.Xaitov** Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kattaqo‘rg‘on filiali, Samarqand,
O‘zbekiston.**OPEN ACCESS****HCSD****Correspondence****Sag‘dullayev Otabek Quadrat o‘g‘li** –
Samarqand davlat universitetining
Kattaqo‘rg‘on filiali, assistent,
Email: otabek892603@gmail.com**Xaitov Oxunjon Nomoz o‘g‘li** –
Samarqand davlat universitetining
Kattaqo‘rg‘on filiali dotsenti,
Email: oxunjonxaitov1995@gmail.com**Received:** 12 November 2024**Revised:** 22 November 2024**Accepted:** 14 Desember 2024**Published:** 30 Desember 2024**Funding source for publication:**
Samarkand State University.**Publisher’s Note:** HCSD stays neutral
with regard to jurisdictional claims in
published maps and institutional
affiliations.**Copyright:** Journal Human capital and
social development © 2 by Samarkand
State University is licensed
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya. Ushbu maqolada hududlar iqtisodiyoti rivojlanishida turistik innovatsion klaster o‘rni ko‘rsatib o‘tilgan. Bu jarayonda yangi texnologiyalardan foydalanishni osonlashtirish, risklarni taqsimlash, hududning raqobatbardoshligini oshirishga o‘zaro hissa qo‘shadigan yangi bilimlar, mahsulotlar va texnologiyalarni yaratish, tarqatish bo‘yicha o‘z faoliyatini amalga oshiradigan turli xil mulkchilik shaklidagi tashkilotlar majmui ilmiy- nazariy jihatdan yoritilgan.

Kalit so‘zlar: turistik innovatsion klaster, aholi bandlik darajasi, tadbirkorlik va mahalliy ishlab chiqarishni subsidiyalash, innovatsion mahsulot, turizm bozorida raqobatbardoshlikka erishish, turizm industriyasi.

Аннотация. В данной статье показана роль туристско-инновационного кластера в развитии региональной экономики. Научно и теоретически освещена совокупность организаций различных форм собственности, которые осуществляют свою деятельность по содействию использованию новых технологий, разделению рисков, созданию и распространению новых знаний, продуктов и технологий, взаимно способствующих повышению конкурентоспособности региона.

Ключевые слова: туристский инновационный кластер, уровень занятости населения, субсидирование предпринимательства и местного производства, инновационный продукт, достижение конкурентоспособности на туристическом рынке, туристическая отрасль.

Abstract. This article shows the role of the tourism and innovation cluster in the development of the regional economy. A set of organizations of various forms of ownership that carry out their activities to promote the use of new technologies, share risks, create and disseminate new knowledge, products and technologies that mutually contribute to increasing the competitiveness of the region are covered scientifically and theoretically.

Keywords: tourism innovation cluster, employment rate, subsidizing entrepreneurship and local production, innovative product, achieving competitiveness in the tourism market, tourism industry.

Innovatsiyalar har bir soha chiqarish (xizmat ko‘rsatish) rivojining muhim omili hisoblanib, ishlab samaradorligi va mehnat unumdorligini

oshirish hamda iqtisodiy o'sishga erishishning har qanday namoyon bo'lishi innovatsiyalarni joriy etish (yangi texnika, yangi texnologiyalar, yangi bilimlar hamda ko'nikmalar) bilan qurollangan xodimlarni boshqarish, ishlab chiqarish tizimi (xizmat ko'rsatish)ni tashkil etishning yangi usullari va boshqalar) orqali amalga oshiriladi.

Turizm sohasibarqaror rivojlanayotgan, yuqori o'sish sur'atlarini namoyish etuvchi tarmoqlardan biri bo'lib, turli darajadagi uzluksiz innovatsiyalarni zarurat etadi. Turizm sohasida innovatsiyalar texnologiyalar bilan bog'liq o'ziga xos xususiyatlarga ega, chunki bu sohada turistik mahsulotlar ishlab chiqariladigan texnologiyalar va ushbu mahsulotlarga asoslangan xizmatlar o'rtasidagi holat bilan belgilanadi.

Mamlakatimizga tashrif buyuruvchilar uchun ularning mobilligini oshirishning muhim omili bo'lib, viza tizimini soddalashtirish va turistlarni bo'lish tartiblarini joriy etish hisoblanadi. 2019-yildan boshlab 86 ta mamlakat uchun respublikamizga kirishda vizasiz tartib joriy qilindi. Shu bilan birga, 57 mamlakatning elektron viza (E-Visa)ni

rasmiylashtirish imkoniyatining mavjudligi 2020-yilda oltmish ming elektron vizalarni rasmiylashtirish uchun sharoit yaratdi. Turist sifatida mamlakatimizga tashrif buyuruvchilarning bunday sur'atda o'sishining asosiy sababi xorijiy turistlarning kelishlari uchun huquqiy va tashkiliy-iqtisodiy jihatdan imtiyozlar va yengilliklarning berilishidir.

Mamlakatimiz turizm sohasi rivojlanishining asosiy ko'rsatkich-lariga e'tibor bersak, kiruvchi tashrif buyuruvchilar soni 2022-yilda 16,5 mln. kishidan iborat bo'lib, ushbu ko'rsatkich 2018-yilga nisbatan 101,8 %ni tashkil etgan. Keyingi yillarda turizm strategik ahamiyatga ega soha bo'lganligi sababli 2022-yilda oilaviy mehmon uylari soni ham 3100 tani tashkil etib, o'tgan yilga nisbatan 3,5 martaga oshgan. Respublikamiz VaIMda turizmning ulushi 2018-2022-yillarda 0,1 bandga oshgan, buning asosiy sababi 2020-yilda butun dunyoda bo'lib o'tgan pandemiya tufayli turizm sohasidagi inqirozli holat hisoblanadi. Respublikamiz turizm sohasida band bo'lganlar soni tahlil qilinayotgan davrlar oralig'ida 37,0 %ga oshgan holda, ichki turizm 5,0 martaga o'sgan (2.1-jadval).

2.1-jadval

O'zbekiston Respublikasida turizm sohasi rivojlanishining ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari dinamikasi

№	Ko'rsatkichlar	Yillar					2018-2022 y.y.da o'zgarish %
		2018	2019	2020	2021	2022	
1.	Tashrif buyuruvchilar soni jami, mln. kishi	16,2	17,7	4,6	6,2	16,5	101,8
2.	Kiruvchi turizm, ming kishi	5346,2	6748,5	1504,1	1881,3	5232,8	97,9
3.	Joylashtirish vositalari, birlik	916	1051	1156	1085	5010	5,5 marta

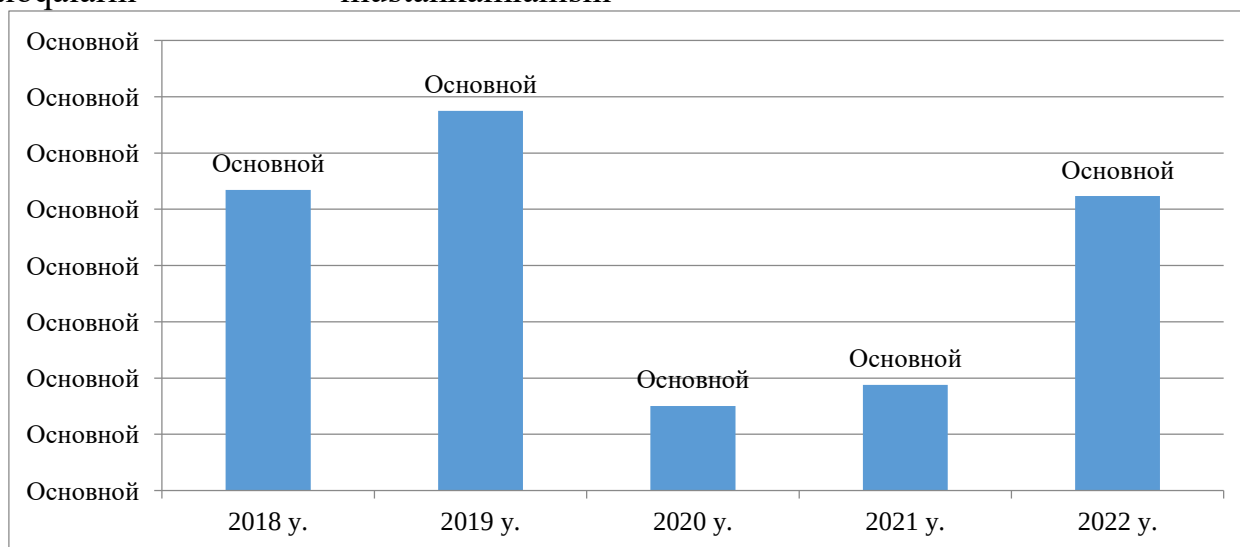
4.	Oilaviy mehmon uylari, birlik	-	106	886	897	3100	-
5.	YalMda turizmning ulushi, %	2,5	2,6	2,3	2,4	2,6	-
6.	Turizm sohasida band bo'lganlar, ming kishi	201,0	260,1	201,3	215,6	275,3	137,0
7.	Ichki turizm, ming kishi	2255,5	2480,8	1069,2	4162,7	11300,7	5,0 marta

Turizm mamlakatlar iqtisodiyotida multiplikativ samarani yuzaga keltiruvchi, jadal sur'atlarda o'sib boruvchi, yuqori daromadli va barqaror soha hisoblanadi. Ushbu soha iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va madaniy-ma'rifiy aloqalarni kengaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Respublikamizda turizm sohasini barqaror rivojlanishi, jumladan, tarixiy-madaniy merosga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish, xalqaro standartlarga to'liq javob beradigan infratuzilma yaratilishi, xalqaro aloqalarni mustahkamlanishi

mamlakatimizni dunyodagi eng ko'p tashrif bo'ladigan davlatlardan biriga aylantirdi.

Mamlakatimizda turistik maqsadlarda kelgan chet el fuqarolari soni 2018-yilda 5346,2 ming kishi, 2022-yilda esa 5232,8 ming kishini tashkil qilgan. 2022-yilda O'zbekiston Respublikasiga kelgan xorijiy fuqarolar soni 2021-yilga nisbatan 2,8 barobarga oshgan. 2022-yil davomida chet eldan kelganlarning eng katta qismi uchinchi chorakka to'g'ri kelgan – 1710,9 ming kishi, bu ularning umumiy sonidan 32,7 % ini tashkil qilgan (2.1-rasm).

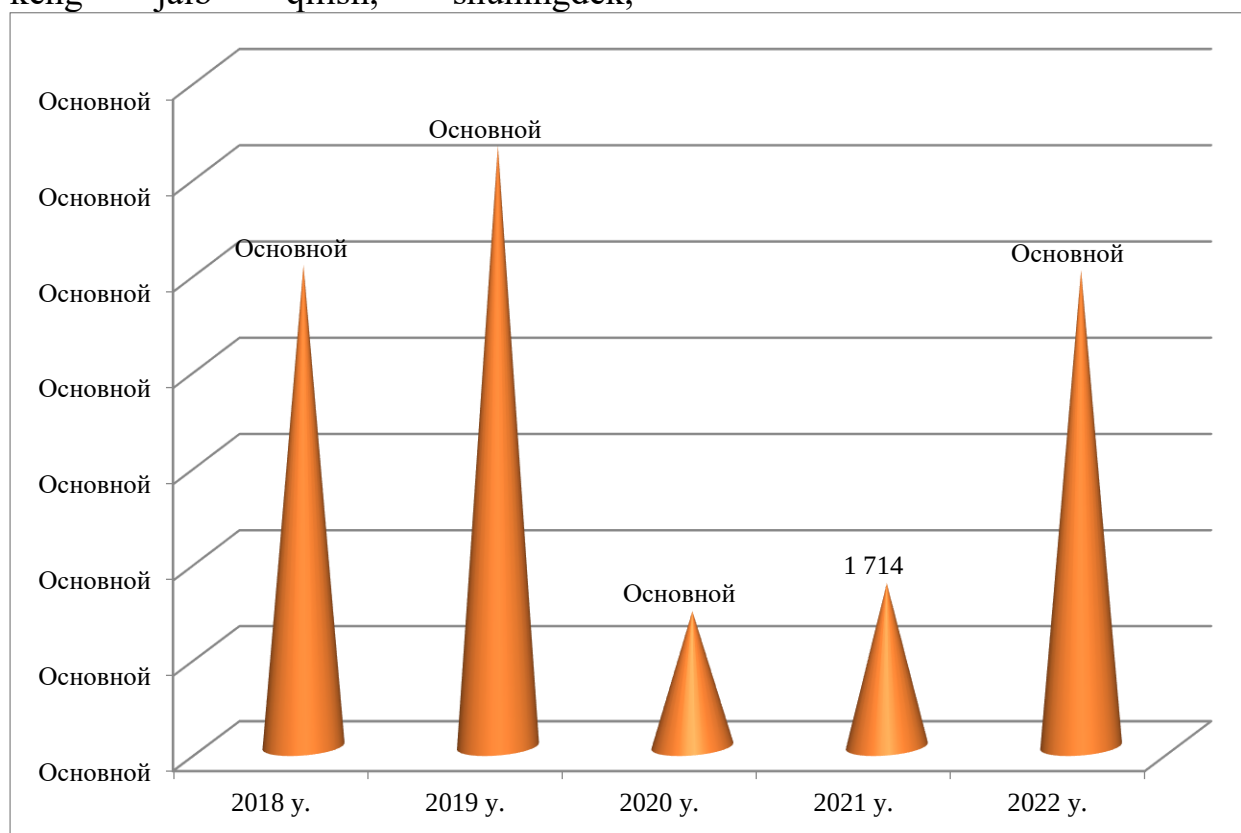
2.1-rasm. O'zbekiston Respublikasida turistik maqsadlarda kelgan chet el fuqarolari, ming kishi

2022-yilda MDH davlatlaridan kelganlar soni esa 58,1 %ga oshdi (2.2-rasm).

fuqarolar soni 2021-yilga nisbatan 2,9 barobarga, boshqa mamlakatlardan “O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 24

noyabrda "O'zbekiston Respublikasida mehmonxona biznesini jadal rivojlantirishga doir qo'shimcha choratadbirlar to'g'risida"gi №954-son Qaroriga muvofiq respublika hududlarining turizm salohiyatidan foydalanish samaradorligini yanada oshirish, hududlarda zamonaviy turizm infratuzilmasining jadal rivojlanishini ta'minlash, mehmonxona xizmatlarini kengaytirish va sifatini yaxshilash, mehmonxona sohasiga investisiyalarni keng jalb qilish, shuningdek,

joylashtirish obyektlarining mavjud kamchiliklarini bartaraf etish maqsadida 2019 yil avgustida oilaviy mehmon uylarni tashkil etishning soddalashtirilgan tartibi qabul qilindi". Shunga ko'ra, sertifikatlash bekor qilinib, mehmon uylarni yaratishning minimal talablari belgilandi. Shuningdek, turizmni rivojlantirish jamg'armasi mablag'lari asosida kredit foizlari ulushini 50,0%i qoplanganda, kredit berishning imtiyozli mexanizmi amal qiladi.

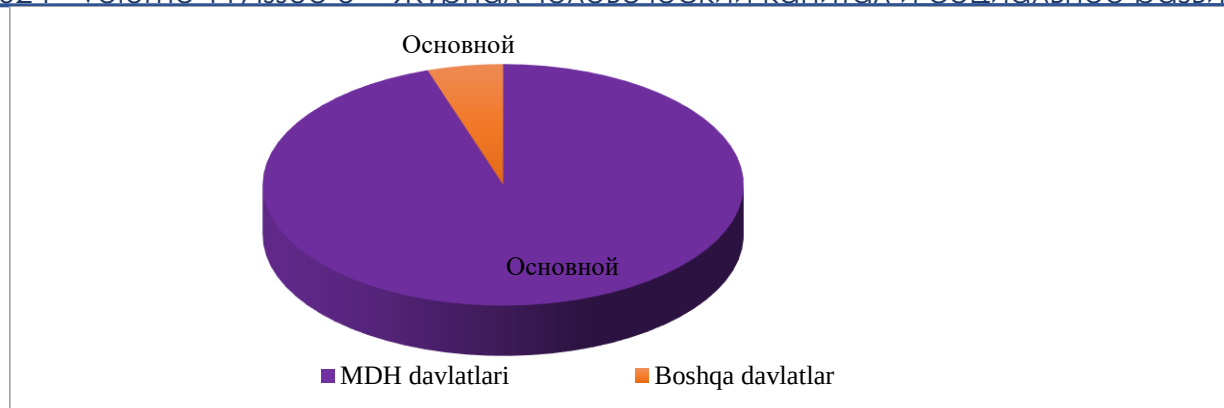

2.2-rasm. O'zbekiston Respublikasida MDH davlatlaridan tashrif buyurgan fuqarolar soni, ming kishi

2022-yilda O'zbekiston Respublikasiga MDH davlatlaridan 4 968,1 ming kishi tashrif buyurib, bu jami kelganlarning 94,9 %ini tashkil etdi, boshqa davlatlardan – 264,7 ming kishi (5,1 %) tashrif buyurgan.

2022-yilning yanvar-dekabr oylarida O'zbekistonga kelgan chet el fuqarolari safar maqsadini o'qish uchun

deb belgilaganlar soni 8,8 ming kishiga (jami kelganlarning 0,2 % i) teng, tijorat maqsadida kelganlar – 20,4 ming kishi (0,4 %), davolanish uchun – 70,0 ming kishi (1,3 %), xizmat safari uchun – 83,8 ming kishi (1,6 %), bo'sh vaqt va dam olish uchun – 392,2 ming kishi (7,5 % ga to'g'ri kelgan).

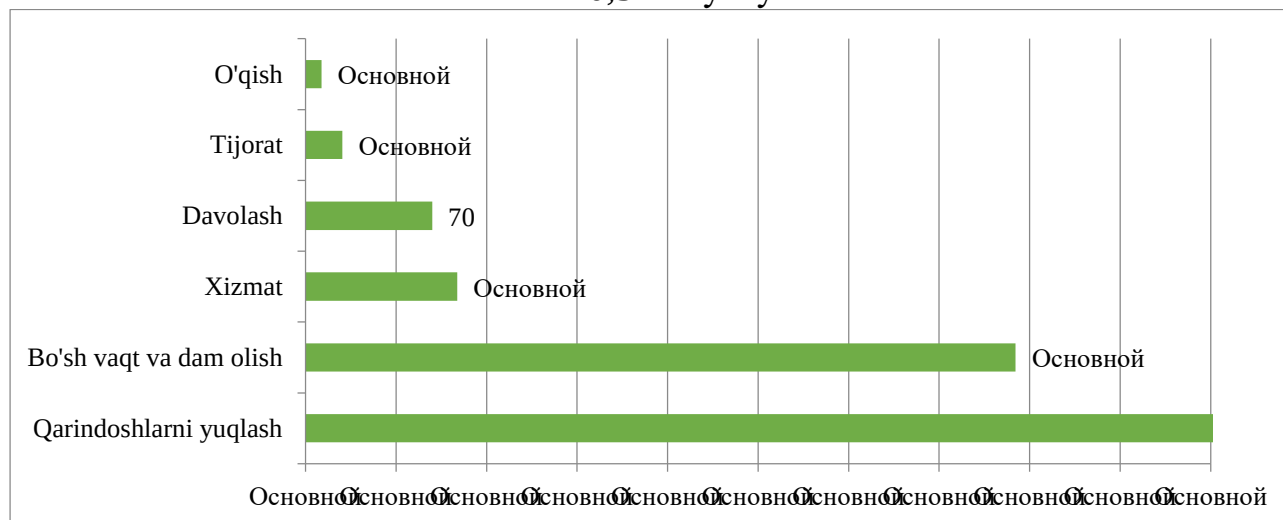
2.3-rasm. O'zbekiston Respublikasiga xorijdan kelgan turistlarning ulushi, %

Eng ko'p sayohatlarning maqsadlariga esa qarindoshlarni yo'qlash deb belgilanganlari – 4 657,6 ming kishi (89,0 % ga teng bo'lgan). Tegishli davrning o'tgan 2021-yilga nisbatan o'qish maqsadidagi safarlar 37,5 % ga, xizmat safarlari 38,1 % ga, tijorat maqsadidagi safarlar 48,9 % ga oshgan. Davolanish uchun amalga oshirilgan safarlar 2,2 baravarga, bo'sh vaqtini o'tkazish va dam olish uchun 2,5 baravarga va qarindoshlarni yo'qlash uchun 2,9 barobarga oshgan.

Quyida keltirilgan grafiklardan xulosa qilish mumkinki, 2022-yilda xorijiy davlatlardan (MDH davlatlaridan tashqari) chet el fuqarolari O'zbekiston Respublikasiga asosan bo'sh vaqtini o'tkazish va dam olish uchun – 140,5

ming kishi (xorijiy davlatlardan (MDH davlatlaridan tashqari) tashrif buyurganlarning umumiy sonidan 53,08 % i), qarindoshlarini yo'qlash uchun – 73,4 ming kishi (27,73 %) hamda xizmat safari maqsadida – 37,6 ming kishi (14,2 %) tashrif buyurgan. O'qish uchun – 7,1 ming kishi (2,68 %), tijorat maqsadida – 6,0 ming kishi (2,27 %) va davolanish uchun – 0,1 ming kishi (0,04 %) kelgan (2.4-rasm).

Turizm mamlakatlar iqtisodiyotida multiplikativ samarani yuzaga keltiruvchi, jadal sur'atlarda o'sib boruvchi, yuqori daromadli va barqaror soha hisoblanadi. Ushbu soha iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va madaniy-ma'rifiy aloqalarni kengaytirishda muhim rol o'ynaydi.

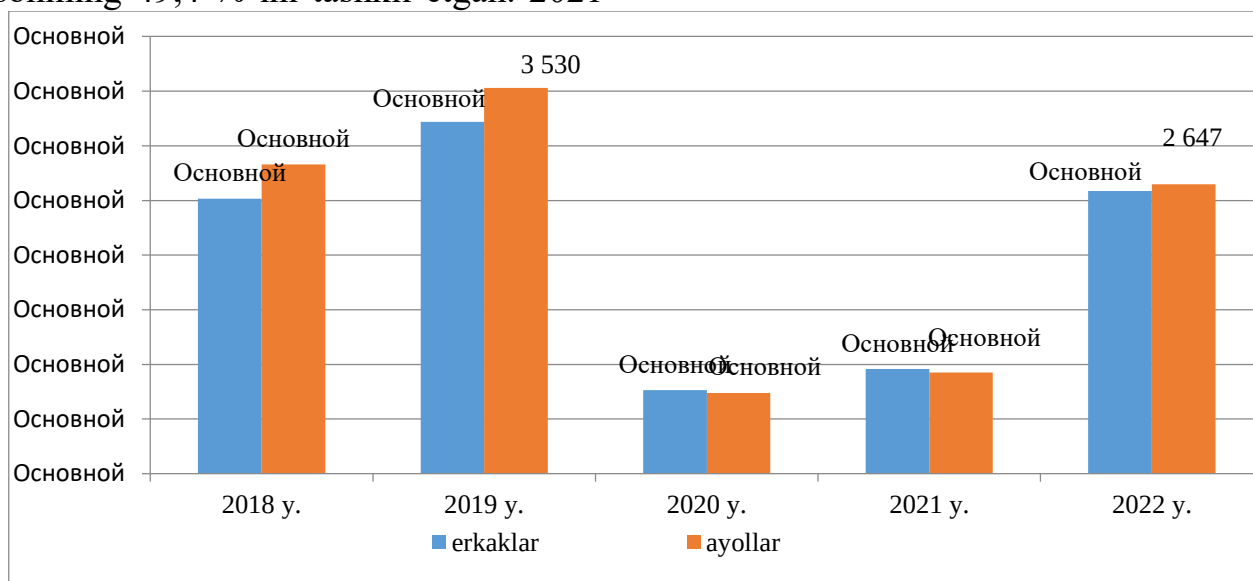

2.4-rasm. O'zbekiston Respublikasiga 2022-yilda turistik maqsadlarda kelgan chet el fuqarolarining safar maqsadlari bo'yicha taqsimlanishi, ming kishi

O'zbekiston Respublikasida 2019-2025 yillarda turizm sohasini rivojlantirish Konsepsiyasi qulay iqtisodiy sharoitlar va omillarni yaratish bo'yicha olib borilayotgan islohotlarning samaradorligini oshirish, turizm sohasini jadal rivojlantirish bo'yicha ustuvor maqsad va vazifalarni belgilash, uning iqtisodiyotdagi o'rnini va ulushini oshirish, xizmatlarni diversifikatsiyalash va ularning sifatini oshirish hamda turizm infratuzilmasini takomillashtirishga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasiga 2022-yilda tashrif buyurgan erkak turistlar soni 2 585,8 ming kishidan iborat bo'lib, bu kelgan barcha xorijiy fuqarolar umumiy sonining 49,4 % ini tashkil etgan. 2021-

yilga nisbatan ularning soni 2,7 barobarga oshgan. 2022-yil davomida kelgan erkaklarning eng katta qismi to'rtinchi chorakka to'g'ri kelgan – 837,5 ming kishi, bu ularning umumiy sonining 32,4 %ini tashkil etgan. 2022-yilda mamlakatimizga tashrif buyurgan ayollarning umumiy soni 2647,0 ming kishidan iborat bo'lgan va kelgan barcha turistlar umumiy sonining 50,6 %ini tashkil etgan. Bu ko'rsatkich 2021 yilga nisbatan ularning soni 2,9 marta oshgan. 2022-yil davomida kelgan ayollarning eng katta qismi uchinchi chorakka to'g'ri kelgan – 884,8 ming kishi, bu ularning umumiy sonining 33,4 %ini tashkil etgan (2.5-rasm).

2.5-rasm. O'zbekiston Respublikasiga turistik maqsadlarda kelgan chet el fuqarolarining jinsi bo'yicha taqsimlanishi, ming kishi

Hozirgi vaqtda respublikamiz turizm sohasini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri – kuchli raqobatchilik sharoitida jahon turizm bozoriga integratsiyalashish, raqobatdosh turistik mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqarish, sohada marketing tadqiqotlarini samarali yo'lga qo'yish hamda turizm industriyasi va

infratuzilmasini rivojlantirish hisoblanadi. Marketing tadqiqotlarini amalga oshirish sayyohlarning talabi va ehtiyojlarini to'liq qondirishga yo'naltirilgan turistik mahsulotlarni ishlab chiqarish va realizatsiya qilishni nazarda tutadi.

2.2-jadvalda respublikamiz hududlarida joylashtirish vositalari soni

keltirilgan bo'lib, hududlarda turizmning rivojlanish darajasiga qarab mehmonxonalar soni 2018-yilda hududlar bo'yicha eng ko'p Toshkent shahri (19,2 %) va Buxoro (15,3 %),

Samarqand (13,5 %) viloyatlari, 2022 yilga kelib bu ko'rsatkich Toshkent shahri (21,9 %) va Samarqand (18,1 %), Buxoro (17,5 %), , Xorazm (6,8 %) viloyatlari hissasiga to'g'ri kelgan.

2.2-jadval

O'zbekiston Respublikasi hududlarida joylashtirish vositalari soni (birlikda)

Hududlar	Yillar					2018-2022 y.y.da o'sish, %
	2018	2019	2020	2021	2022	
O'zbekiston Respublikasi	916	1051	1156	1085	1167	127,4
Qoraqalpog'iston Respublikasi	52	28	60	30	41	78,8
Andijon viloyati	23	22	21	22	24	104,3
Buxoro viloyati	140	173	193	180	204	145,7
Jizzax viloyati	45	40	43	33	33	73,3
Qashqadaryo viloyati	43	62	45	46	43	100,0
Navoiy viloyati	29	35	34	37	44	151,7
Namangan viloyati	26	27	36	29	40	153,8
Samarqand viloyati	116	146	149	116	211	181,9
Sirdaryo viloyati	38	26	29	50	20	52,6
Surxondaryo viloyati	17	15	14	14	64	376,5
Toshkent viloyati	78	96	109	97	60	76,9
Farg'ona viloyati	55	92	98	49	49	89,1
Xorazm viloyati	64	73	82	75	79	123,4
Toshkent shahri	190	216	243	307	255	134,2

Respublikamizda asosiy turistik resurslar soni 2021-yilda 781 tani tashkil etib, 2017-yilga nisbatan 23,5 %ni tashkil qilmoqda. Bu ko'rsatkich 2019-yilga kelib mamlakatimizda madaniyat istirohat bog'lari va axborot-kutubxona va resurs markazlarining kamayib ketganligi oqibatida salmoqli pasayish tendensiyasiga ega (2.4-jadval). Buning asosiy sababi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-iyundagi PQ-4354-sonli "O'zbekiston Respublikasi aholisiga axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishni yanada takomillashtirish to'g'risida"gi

qarorlariga muvofiq umumta'lim maktablari va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari qoshida faoliyat ko'rsatayotgan, shuningdek barcha axborot-resurs markazlarini tugatilib, aholiga axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishni yanada takomillashtirish, axborot-kutubxona muassasalari faoliyatini rivojlantirish maqsadida tuman (shahar) axborot-kutubxona markazlari qaytatdan tashkil etilgan. Shu nuqtai nazardan, asosiy turistik resurslarini sonini oshishida ayti texnologiyalari asosida modernizatsilashni taqozo qilmoqda.

2.3-jadval**O‘zbekiston Respublikasida asosiy turistik resurslar soni (birlikda)**

№	Ko‘rsatkichlar	2018 y.	2019 y.	2020 y.	2021 y.	2022 y.	2018-2022 y.y.da o‘zgarish, %
1	Asosiy turistik resurslar, birlik	3312	418	818	781	786	23,7
	Shu jumladan:						
1.1.	Muzeylar	97	100	105	127	134	138,1
1.2.	Teatrlar	50	50	49	50	50	100,0
1.3.	konsert tashkilotlari	66	72	72	69	70	106,1
1.4.	Sirkalar	1	1	1	1	1	100,0
1.5.	madaniyat istirohat bog‘lari	193	192	188	129	126	65,3
1.6.	hayvonat bog‘lari	3	3	3	3	3	100,0
1.7.	axborot-kutubxona va resurs markazlari	2902	398	400	402	402	13,9

Hozirgi vaqtda turizm jahon iqtisodiyotida tez sur‘atlarda o‘sayotgan va xizmatlar eksporti sohasiga aylanib bormoqda. Jahon turizmi buyicha Manila deklaratsiyasida “Turizm faoliyat sifatida mamlakatlarning ijtimoiy, madaniy, ta’lim va iqtisodiy sohalariga va ularning xalqaro aloqalariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’siri ko‘rsatgan holda xalqlar hayotida muhim ahamiyat kasb etadi” deya e’tirof etilgan. Ushbu holat turizmning milliy davlatlarning ijtimoiy hayotida alohida o‘ringa egaligi va chuqur kirib borayotganligi hamda istiqbolli soha sifatida yuqori o‘ringa ega bo‘layotganligini turizm va rekreatsiyaga xos uning turli xil funksiyalarini tadqiq qilish asosida tushunish mumkin. Turizm sohasi rivojlanishining iqtisodiy funksiyasi turistlarning turistik

xizmatlarga bo‘lgan talab va ehtiyojlari orqali shakllanadi. Doimiy yashash joyidan uzoqda bo‘lgan turistlarning ehtiyojlari uch guruhga, ya’ni asosiy, o‘ziga xos va qo‘shimcha ehtiyojlarga ajratiladi.

2.4-jadvalda O‘zbekiston Respublikasi hududlari bo‘yicha mehmonxonalar va joylashtirish vositalarida nomer fondining yuklama koeffitsienti keltirilgan bo‘lib, 2021-yilda bu ko‘rsatkich yuqori bo‘lgan hududlar Toshkent shahri (21,7 %) va Sirdaryo (27,3 %), Farg‘ona (23,1 %), Andijon (22,8 %) viloyatlari hisoblanadi. Respublika bo‘yicha mehmonxonalar va joylashtirish vositalarida nomer fondining yuklama koeffitsienti 16,3 %ni tashkil etgan.

2.4-jadval**O‘zbekiston Respublikasi hududlari bo‘yicha mehmonxonalar va joylash-tirish vositalarida nomer fondining yuklama koeffitsienti (%)**

Ko'rsatkichlar	Yillar				
	2018	2019	2020	2021	2022
Respublika bo'yicha jami	31,5	28,4	9,6	16,3	19,7
Qoraqalpog'iston Respublikasi	16,1	19,5	9,5	15,8	16,3
Andijon viloyati	30,5	29,0	12,8	22,8	23,6
Buxoro viloyati	25,4	22,0	3,2	9,8	20,0
Jizzax viloyati	21,2	15,9	15,3	12,4	13,0
Qashqadaryo viloyati	24,4	20,2	14,1	12,3	13,7
Navoiy viloyati	35,4	21,3	10,2	15,1	18,4
Namangan viloyati	18,5	14,8	11,2	14,6	16,0
Samarqand viloyati	29,4	25,7	6,8	11,5	19,4
Surxondaryo viloyati	32,4	20,4	12,3	17,3	21,4
Sirdaryo viloyati	23,1	36,3	36,8	27,3	29,4
Toshkent viloyati	25,8	24,5	8,6	12,4	15,9
Farg'ona viloyati	25,9	18,7	4,1	23,1	23,2
Xorazm viloyati	21,2	21,0	4,3	9,6	21,4
Toshkent shahri	41,6	40,8	13,6	21,7	24,6

O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini samarali rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning muhim ijobiy natijalari quyidagilarda namoyon bo'lmoqda: turizm sohasini konsepsiyasini mukammal ishlab chiqish, Markaziy Osiyo davlatlari va uzoq xorijiy

mamlakatar bilan aloqalarni mustahkamlash, turizm infratuzilmasini rivojlantirish, turizm sohasida faoliyat olib boruvchi tadbirkorlik subyektlari faoliyatlarini qo'llab-quvvatlash kabi yo'nalishlar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xaitov O.N. Turizm sohasida innovasion faoliyatni boshqarish shakllari va usullari // Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi. Xiva, 2023. №1.178-183 b.
2. Xaitov O.N. Turizm sohasida innovasion faollikni oshirish tamoyillari // Iqtisod va moliya ilmiy-amaliy jurnal. T., 2022. №9(157). 52-61 b.
3. Xaitov O.N. Hudud iqtisodiyotini rivojlantirishda turistik innovasion klasterning o'rni // Biznes-Ekspert. T., 2023. №2 (182)-son. 63-67 b.
4. Xaitov O.N. Turizm infratuzilmasi rivojlanishini baholashga uslubiy yondashuv // Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish. Samarqand, 2023. №5. 150-156 b.
5. Xaitov O.N. Turistik va innovasion klasterlar turizm sohasidagi innovasion faoliyatni boshqarish shakllari / "O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish: muammo va yechimlar" mavzusidagi: Respublika ilmiy-amaliy konferensiya. Samarqand: SamISI, 2022. 10-11-noyabr. 202-205 b.
6. Muxammedov M.M., Raxmatov F. Sotsialnye aspekty razvitiya turizma v Uzbekistane // Sovremennye problemy teoreticheskoy i prakticheskoy meditsiny: Sbornik nauchnykh trudov, II vypusk.—Samarkand, 2006.—S.66-69.

CONTENTS

1	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAVDO XIZMATLARINI O'RNI VA AHAMIYATI.	
	Sh.S.Sharifov, Sh.S.Axmadova.	4-11
2	PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL TOURISM IN UZBEKISTAN.	
	Nasreddinova Mehrangiz Shavkatovna, Usmanova Dilafruz Karshievna.	12-17
3	XIZMAT KO'RSATISH KATEGORIYASINING BOSHQARUV OB'KTINING IJTIMOY-IQTISODIY MAZMUNI.	
	Xudoyarov Lochinbek Bahromovich.	18-23
4	KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH.	
	Yuldashev Fozil Turapovich.	24-30
5	TURIZM SOHASIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH OMILLARI VA XUSUSIYATLARI.	
	Kamolova Moxinur Iskandarovna.	31-40
6	ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ АГРОСЕРВИСНЫХ УСЛУГ И БОЛЕЕ ГЛУБОКОГО ИЗУЧЕНИЯ ИХ ЗНАЧЕНИЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ УЗБЕКИСТАНА.	
	Низомова Р.А.	41-48
7	O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA HUDUDIY TURIZM SOHASIDA INNOVATSION FAOLLIKNI OSHIRISH SHAKLLARI VA USULLARI.	
	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li.	49-57
8	MUZEY TURIZMI XIZMATLARINI TASHKIL QILISH VA RIVOJLANTIRISHNING MA'NAVIY, IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.	
	Urunbayeva Yulduz Pirnazarovna.	58-62
9	INKLYUZIV TURIZMNING XUSUSIYATLARI VA UNI METODIK RIVOJLANTIRISH.	
	Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li.	63-71
10	O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM SOHASI RIVOJLANISHINING IJTIMOY-IQTISODIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH VA TAHLIL QILISH.	
	Sag'dullayev Otabek Qudrat o'g'li, Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li.	72-80
11	EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF INVESTMENTS IN THE ECONOMY OF KARAKALPAKSTAN.	
	Yakhshimuratova Aykhanum Rustamovna.	81-86
12	INTERNET SAVDO XIZMATLARI TASHKILY-BOSHQARUV VOSITALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.	
	Tashmatov Sharaf Urokboyevich.	87-96
13	XIZMAT KO'RSATISH SIFATI KO'RSATKICHLARIGA TA'SIR ETUVCHI XIZMATLARNI TASNIFLASH VA BAHOLASHNING YONDASHUVLARI.	
	Xudoyarov Lochinbek Bahromovich.	97-104
14	OSIYO TARAQQIYOT BANKI TAMONIDAN BERILGAN IQTISODIY RESURLARINI SAMARALI BOSHQARISH.	
	Xasanov Ahmadjon Shodiyarovich, Eshpulatova Sabina Alimardon qizi, Yorqulova Dilorom Ikromjon qizi.	105-114
15	KORXONANING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHNING AHAMIYATI.	
	Yuldashev Fozil Turapovich, Axadov Baxtiyor Istamqulovich.	115-121
16	O'ZBEKISTONNING IQTISODIY RUVOJLANISHDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING ROLI.	
	Xasanov Ahmadjon Shodiyarovich, Eshpulatova Sabina Alimardon qizi,	122-131

	Yorqulova Dilorom Ikromjon qizi.	
17	NASHRIYOT KORXONALARIDA TADBIRKORLIK RISKLARINI BAHOLASH BA TAHLIL QILISH USLUBIYATI.	
	Tursunov Mansur Bekpulatovich.	132-146
18	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.	
	Abdullaeva Zulfiya Izzatovna.	147-158
19	RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA IQTISODIY O'SISHDA INNOVATSIYALARNING O'RNI.	
	Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Safarov Shuxrat Abduxakim o'g'li.	159-164
20	BANK AKTIVLARINI BOSHQARISH USULLARI VA TAMOYILLARI.	
	To'rayev Baxodir Xatamovich, Mardonov Xurshid Kasimovich.	165-172
21	XIZMATLAR VA TEXNOLOGIYALARNING XALQARO SAVDOSI	
	Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna, Azimjonova Fayyoza Farrux qizi.	173-181
22	IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA NEOKLASSIK YO'NALISHLARNING AHAMIYATI.	
	M.S.Musurmonova, X.K.Iskandarov.	182-186
23	INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.	
	Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna, Abdurashidov Sardorbek Xurshid o'g'li.	187-192
24	INTELLEKTUAL SALOHİYATNI RIVOJLANTIRISH - IQTISODIY O'SISH OMILI SIFATIDA.	
	Yuldashev Shamsiddin Kiyamiddinovich, Xalikova Lola Nazarovna.	193-200
25	BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.	
	Xodjayev Aziz Avazxonovich	201-205
26	INTELLEKTUAL RESURLAR TASHKILOT INTELLEKTUAL KAPITALINING ASOSI SIFATIDA	
	Abduvohidova Gulshan Akmalovna	206-210
27	BANK LIKVIDLIGI VA UNI MOLİYAVIY RESURLARGA TA'SIRINI SAMARALI BOSHQARILISH.	
	Xodjayev Feruza Avazxonovna	211-216
28	IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHIDA BANK TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI	
	A.T.Mardonova	217-223
29	IQTISODIY O'SISHNING BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TARKIBIY O'ZGARISHLARNING AHAMIYATI.	
	D.Hakimov, S.Baxtiyorov, B.Mamaniyozov	224-231
30	CHAKANA SAVDO XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.	
	Mamayev To'lqin Najmiddinovich	232-237
31	XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI QISHLOQ JOYLARIDA RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY YO'NALISHLARI.	
	Taylakova Dilafruz Baymamatovna	238-246
32	RESPUBLIKAMIZ IQTISODIYOTIDA INSTITUTLARNI IMPORT QILISH: AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI.	
	Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li.	247-253
33	HUDUDLARDA GASTRONOMIK TURIZMNI RIVOJLANTIRISH TAMOYILLARI VA OMILLARI.	
	Abduvaliyev Abdurahim Salim o'g'li	254-257